

Suriye 2005

Nebi Miş*

Suriye 2005 yılına ABD'den gelen tecrit ve abluka tehdidinin yanı sıra Birleşmiş Milletler'in 1559 sayılı kararının yol açtığı tedirginliğin gölgesi altında girmiş ve yıl içinde birbirini takip eden birçok olayın meydana gelmesiyle en zorlu yıllarından birini geçirmiştir. Suriye diplomasisi söz konusu problemlerle mücadele ederken, bir taraftan Moskova'nın gölgesinde güven içinde bulunduğu zamanlardaki

bölgesel rolünü yeniden kazanmak için Rusya'ya yaklaşırken, diğer taraftan da bölge içi çok taraflı bir dış politika izleyerek uluslararası baskıyı dengelemek amacıyla Türkiye ve İran'la yakınlaşmıştır. Irak'ın bölünmesi ve bu durumun bir sonucu olarak Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulmasına karşı çıkmak noktasında Türkiye ile yakınlaşma fırsatı bulan Şam, Ankara'nın son dönemlerde izlediği bölge sorunlarına barışçıl çözümler bulma ve

Resmî Adı	Suriye Arap Cumhuriyeti
Başkent	Şam
Yüzölçümü	185.180 km ²
Nüfus	18.448.752
GSMH	93,86 Milyar Dolar
Hükümet Biçimi	Monarşi/Otoriter/Askeri
Devlet Başkanı	Beşşar Esad (2000)
Dışişleri Bakanı	Faruk El-Şara
Türkiye Büyükelçisi	Hasan Allavi
Askeri Harcamalar/GSMH	% 5,9
Asker Sayısı	319,000 (2002)
Etnik Yapı	
Arap	% 90
Diğer	% 10
Dini Yapı	
Sünni	% 70
Diğer Müslüman	% 13 (İsmaili, Alevi, Şii)
Hristiyan	% 10
Diğer	% 17
Petrol Üretimi	403.800 varil/gün
Petrol Tüketimi	240.000 varil/gün
İhracat	6,344 milyar dolar
İthalat	5,973 milyar dolar

* Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü.

“komşularla sıfır problem” gibi politikalar nedeniyle de söz konusu yakınlaşmada fazla bir sıkıntıyla karşılaşmamıştır. Geleneksel olarak ABD’ye yönelik mesafeli bir politika izleyen ve Washington’un tecrit politikası bağlamında Suriye ile aynı kaderi paylaşan İran’ın ise böyle- si bir yakınlaşmaya sıcak bakması, Suriye’nin bölgesinde daha etkin bir politika yürütmesini sağlamıştır.

2005 yılı boyunca Suriye’yi etkileyen en önemli olay Lübnan eski Başbakanı Refik Hariri’nin 14 Şubat 2005 günü Beyrut’ta düzenlenen bombalı bir suikast sonucu öldürülmesi olmuştur. Suikastı “Suriye ve Lübnan’da Cihat ve Zafer Örgütü” adına, Hariri’nin Suudi Arabistan ile olan bağlarından rahatsızlık duyduğunu söyleyen Ahmet Teysir Ebu Ades adlı bir kişi üstlenmesine rağmen, dünya kamuoyunun dikkati kısa bir süre içinde Suriye’ye çevrilmiştir.¹ Uzun yıllardan beri Lübnan’da askerî varlığını sürdüren Suriye’nin suikastın arkasındaki devlet olarak suçlanmasında ABD’nin siyasi ve ekonomik olarak Suriye’yi uluslararası sistemden dışlamak, böylece Şam yönetimini Washington’un bölgeye ilişkin politikaları doğrultusunda hareket etmeye zorlamak için uygulamaya koyduğu kapsamlı projenin önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.² Dolayısıyla suikastın hemen ardından Suriye’ye yönelik ilk suçlama tam olarak açıkça ifade edilmese de 16 Şubat tarihinde ABD Dışişleri Bakanı Rice’tan gelmiş ve bunu Fransa ve İsraili yetkililerin suçlamaları izlemiştir.³ Bu suçlamalardan cesaret alan Lübnan’daki Suriye karşıtı muhalefetin de söz konusu suçlamalara katılmasıyla suikast münferit bir olay olmaktan çıkarak, kısa süre içinde Suriye merkezli bölgesel bir krize dönüşmüştür.⁴ 21 Şubat’ta ABD başkanı George Bush ve Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac arasında Brüksel’de gerçekleşen görüşmenin ardından yayımlanan

¹ Sami Moubayed, “All Eyes on Damascus”, *El-Ahram Weekly*, Issue No. 730, February 17-23, 2005; “Beirut Blast Kils Former, Lebanese PM Hariri”, *Independent*, February, 14, 2005; Robert Fisk, “US Recalls Damascus Envoy as Blame for Beirut Assassination Falls Upon Syria” *Independent*, February 16, 2006.

² Robert Fisk, “US Vents Anger at Syria over Hariri Death”, *Independent*, February 16, 2005.

³ “US Pulls Envoy from Syria after Beirut Bombing”, *The Guardian*, February 16, 2005; “US Withdraws Ambassador From Syria”, *The Guardian*, February 15, 2005.

⁴ Ewen Macaskill, “Saudis Lean on Syria to Quit Lebanon”, *The Guardian*, March 3, 2005.

bildiride Hariri suikastının BM düzeyinde soruşturulmasının istenmesi ile de sorun uluslararası bir boyut kazanmıştır.⁵

Sorunun uluslararası bir boyut kazanmasıyla birlikte Suriye'den gelen en önemli açıklama Lübnan'daki Suriye askerlerinin geleceğine ilişkin olmuştur. 24 Şubat'ta Savunma Bakanı Abdülrahim Murad, Lübnan'daki Suriye askerlerinin çekilmesine yönelik olarak her iki taraf yetkililerinin çekilme ile ilgili planın ne zaman ve nasıl işleyeceğine dair görüşmelere başladığını açıklamış ve ülkesinin Lübnan'daki askerî varlığını çekme kararlılığında olduğunu altını çizmiştir. Savunma Bakanı, ayrıca yakın bir zamanda çekilmenin önünde birtakım engellerin olduğunu da belirtmiştir.⁶ Bakanın söz konusu endişesi Lübnan tarafında da karşılık bulmuş ve Lübnan Başbakanı Ömer Kerame, Suriye birliklerinin Lübnan'dan hızlı ve ani olarak çekilmesinin Lübnan'ı istikrarsızlaştırabileceği uyarısında bulunmuştur.⁷

25 Şubat'ta, Suriye'nin Nisan'a kadar Lübnan'daki askerlerini çekmemesi durumunda Güvenlik Konseyi'nin harekete geçebileceğini belirten BM Genel Sekreteri Kofi Anan, Nisan ayında Suriye'nin bu çağrıya ne ölçüde uyduğunu değerlendiren raporunu BM Güvenlik Konseyine sunacağını açıklamıştır. Annan, Güvenlik Konseyi'nin Suriye'ye karşı yaptırımlara karar verip vermeyeceğinin ise Rapor'un sonucuna göre netleşeceğinin altını çizmiştir.⁸

ABD Dışişleri Bakanı Condoleeza Rice, 1 Mart'ta Londra'daki Ortadoğu Konferansı'nda Fransa Dışişleri Bakanı Michael Barnier ile birlikte düzenlediği basın toplantısında Suriye'nin Lübnan'daki askerî varlığını sonlandırması yönündeki çağrısını tekrarlayarak, Suriye için zamanın gittikçe daraldığını açıklamış ve "Lübnan'ı kirletmeye yönelik etkilerin" son bulması gerektiğini belirtmiştir. Fransa Dışişleri Bakanı Barnier ise, "cesur Lübnan halkının" kendi devletlerinin efendileri olmayı arzuladıklarını ve kendi geleceklerini tayin etmek için Lübnan sokaklarında gösterilerle Suriye'den ülkelerindeki askerlerini geri çekmesini alenen istediklerini vurgulamıştır.⁹ İngiltere Başbakanı

⁵ William Haris, "Bashar El-Assad's Lebanon Gamble", *Middle East Quarterly*, Summer 2005, s. 10; "Bush ve Chirac'tan Suriye'ye Çağrı", *BBC*, 21 Şubat 2005.

⁶ "Syria to Shift Lebanon Troops", *BBC*, February 24, 2005.

⁷ "Syria to Shift Lebanon Troops", *BBC*, February 25, 2005.

⁸ "UN Chief Warns Syria over Lebanon", *BBC*, February 25, 2005.

⁹ "US and France Demand Syria Leave Lebanon", *The Guardian*, March 1, 2005.

Tony Blair de 2 Mart tarihinde *The Guardian* gazetesine verdiği demeçte, Suriye'nin uluslararası taleplere uymak için son bir şansı kaldığı uyarısında bulunarak, "Her zaman insanlara bir şans tanınmamız gerektiğine inanıyorum ama karşınızdaki de bu şans kullanılmalı, Suriye'ye bir şans tanıdık ve sonucunu bekleyeceğiz." açıklamasını yapmıştır.¹⁰

Baskılar karşısında açıklama yapmak zorunda kalan Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Lübnan'daki askerlerin gelecek aylarda çekileceği sözünü vermek zorunda kalırken, Time dergisine verdiği demecinde çekilmenin Lübnan'da oluşabilecek güvenlik boşluğu ve aynı zamanda kendi güvenlik gerekçeleriyle de bağlantılı olarak gerçekleşeceğini belirtmiştir.¹¹ Esad'ın bu açıklamasına uluslararası platformda destek veren en önemli ülke ise Rusya olmuştur. Hariri suikastından sonra batılı devletlerin Suriye'yi suçlama yönündeki tutumuna mesafeli yaklaşan Rusya, doğrudan Suriye'yi hedef alan bir açıklama yapmaktan kaçınmış, sadece Suriye'nin çekilme yönündeki açıklamalarının isabetli olduğunu vurgulamakla yetinmiştir. Rusya Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov, Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesinin birtakım problemleri de beraberinde getireceği gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini, dolayısıyla çekilme işleminin belirli bir takvime bağlı olarak Lübnan'ın hassas olan iç dengelerini de gözetecek şekilde yapılması zorunluluğuna dikkat çekmiştir.¹²

Mart ayına gelindiğinde Suriye üzerindeki gerek bölgesel gerekse uluslararası baskı önemli ölçüde artmıştır. 28 Şubat'ta artan gerilim üzerine Lübnan Başbakanı Ömer Kerame istifa etmiş,¹³ muhalefet 2 Mart'ta Cumhurbaşkanı'na sunduğu bildirimde Suriye Devlet başkanı Esad'ın koşulsuz olarak Lübnan'dan askerlerini çekme yönünde resmî ve bağlayıcı bir açıklama yapmasını yeni hükûmetin kurulabilmesinin en önemli ön şartı olarak vurgulamıştır.¹⁴ 3 Mart'ta Kahire'de bir araya gelen Arap dışişleri bakanları ise, resmî gündem-

¹⁰ Jonathan Freedland ve Ewen Macaskill, "Interview: Tony Blair: Blair Hails Ripple of Change In Middle East", **The Guardian**, March 2, 2005.

¹¹ Joe Klein, "Appointment in Damascus", **Time**, Vol. 165, Issue: 11, March 14, 2005, s. 25-26.

¹² "Russia Backs Syria Pullout Demand", **BBC**, March 3, 2005; "Moscow Calls For Syria to Leave Lebanon" **The Guardian**, March 3, 2005.

¹³ "Lebanese Government Resigns", **The Guardian**, February 28, 2005.

¹⁴ "Pro-Syria Bloc Asks Karami To Stay", **El-Jazeera**, April 02, 2005; Roger Hardy, "Lebanese Groups Stand Up to Syria", **BBC**, March 02, 2005.

lerinde olmamasına rağmen Suriye'nin Lübnan'daki askerî varlığını tartışarak, Lübnan'dan çekilme konusunda net bir takvimin ortaya konması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Mısır ve Suudi Arabistan ise söz konusu ortak açıklamayla yetinmemiş ve Suriye'yi kısa süre içinde Lübnan'dan çekilme konusunda ayrıca uyararak aksi durumda ilişkilerinin tehlikeye girebileceğini vurgulamışlardır.¹⁵

Aynı tarihlerde Almanya Başbakanı Gerhard Schröder, Lübnan'ın egemenliğini ve kalkınmasını sağlayabilmesi için Suriye'nin, bu ülkeden çekilmesini öngören BM Güvenlik Konseyi kararına uyması gerektiğini belirtirken, İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw da zor bir seçimle karşı karşıya olan Şam yönetiminin Lübnan'daki askerlerini hızlı bir şekilde çekmesi gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır.¹⁶ Tüm bu açıklamaların ardından üzerindeki baskının gittikçe arttığını gören Şam yönetimi, Lübnan'dan çekilme konusunda resmî bir açıklama yapmak zorunda kalmıştır. Bu yöndeki ilk açıklama 4 Mart'ta Moskova'da görüşmelerde bulunan Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısı Velid El-Muallim'den gelmiş ve Muallim Lübnan'daki askerlerin geleceğine ilişkin Şam'da bir planın hazırlanmakta olduğunu belirtmiştir.¹⁷

Velid El-Muallim'in Moskova'daki açıklamasından bir gün sonra 5 Mart'ta Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad parlamentoda yaptığı konuşmada, Lübnan'daki Suriye askerlerinin çekilme işleminin iki aşamalı olarak gerçekleşeceğini belirtmiştir. Tamamen çekilmeden önce Suriye sınırına yakın Bekaa vadisine askerlerin konuşlandırılacağını belirten Esad, bugüne kadar "Eğer Lübnan'dan çekilmemiz konusunda Lübnanlılar arasında bir fikir birliği olsa, orada fazladan bir gün dahi kalmazdık."¹⁸ diye de sözlerini tamamlamıştır.

Başar Esad'ın söz konusu çekilme planı Batılı birçok ülke tarafından yetersiz bulunurken, Suriyeli yetkililer ortaya çıkan bu hoşnutsuzluğu yatıştırmak amacıyla çekilmenin beklenenden daha hızlı bir şekilde gerçekleşeceğini açıklamak zorunda kalmışlardır. Batılı ülkele-

¹⁵ Nevine Khalil, "Weathering the Storm", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 732, March 3-9, 2005; Ewen Macaskill, "Saudis Lean on Syria to Quit Lebanon", **The Guardian**, March 3, 2005.

¹⁶ Timothy Garton Ash, "Cedar Revolution; Can the French and the Anglo-Saxons Walk the Road to Damascus Together?", **The Guardian**, March 3, 2005.

¹⁷ "Assad Announces Lebanon Troop Withdrawal", **The Guardian**, March 5, 2005; "Syria Announces Withdrawal Timetable", **El-Jazeera**, April 04, 2005.

¹⁸ "Syria to Announce Troop Shift", **BBC**, March 5, 2005.

rin aksine Lübnan'da ise resmî çevreler ve halkın büyük çoğunluğu Esad'ın açıklamasını yeterli bulmuştur. Lübnan'daki Suriye yanlısı Hizbullah örgütü ise, çekilme kararına tepki göstererek bunun uluslararası baskı karşısında alınmış bir karar olduğunun altını çizerek, kararın Lübnan ve Suriyeli yetkililer arasında görüşülerek alınmamasını eleştirmiştir.¹⁹

Suriye, Hizbullah'ın açıklamasından çok uluslararası kamuoyunun görüşlerine önem veriyordu. Lübnan, Savunma Bakanı Abdülrahim Murad, 6 Mart'ta yaptığı açıklamada, 7 Mart itibarıyla ülkesindeki Suriye askerlerinin Bekaa vadisinin doğusuna çekilmeye başlayacağını duyurmuştur. Savunma Bakanı, Lübnan ve Suriye güvenlik yetkilileri arasında Şam'da yapılacak bir toplantı ile, bu çekilmenin ayrıntılarının görüşüleceğini belirtmiştir.²⁰

Çekilmenin ayrıntılarını görüşmek üzere 7 Mart'ta Suriye ve Lübnan Devlet Başkanları Beşar Esad ve Emil Lahud Şam'da bir araya gelmişlerdir. Toplantının ardından iki ülke lideri, Beyrut ve Kuzey Lübnan'daki Suriye askerlerinin ülkenin doğusundaki Bekaa Vadisi'ne çekilmelerinin Mart ayı sonuna kadar tamamlanacağı kararına vardıklarını açıklamışlardır. Sonraki aşamanın ise, iki ülke ordu yetkililerinin bir ay içinde tekrar yapacakları görüşmeler neticesinde kararlaştırılacağı ve kesin çekilme takviminin de bu toplantılar neticesinde netlik kazanacağı ifade edilmiştir.²¹

Sorunun uluslararası bir boyut kazanması dolayısıyla çekilme takviminin belirlenmesi Esad-Lahud görüşmesiyle sınırlı kalmamış, BM'nin Ortadoğu Özel Temsilcisi Terje Roed-Larsen 12 Mart'ta çekilme takviminin netleştirilmesi bağlamında Esad'la bir araya gelmiştir. Görüşmenin ardından Esad'ın BM Güvenlik Konsey'nin 1559 sayılı kararına tamamen uyacaklarını kendisine belirttiğini açıklayan Larsen, Şam yönetiminin Lübnan'dan tamamen çekilme takvimini gelecek birkaç gün içinde BM'ye sunacağını da altını çizmiştir.²² Larsen 18

¹⁹ Julian Borger, "Troops and Spies Must Go, Insists Bush", **The Guardian**, March 5; Barbara Plett, "Interview: Hezbollah View Of Crisis", **BBC**, March 4, 2005. "Reaction to Syrian Redeployment" **BBC**, March 5, 2005.

²⁰ Graham Usher, "Lebanon Between The Squares", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 733, March 10-16, 2005.

²¹ "Brian Whitaker, "Hopes Dim For Early Syrian Exit From Lebanon", **The Guardian**, March 8, 2005.

²² "Syria Begins Lebanon Withdrawal", **BBC**, March 12, 2005.

Mart'ta Esad'la görüşmesinin ayrıntılarını BM Genel Sekreteri Annan'a aktarmış, söz konusu toplantıdan sonra Annan, Lübnan'da Mayıs ayında yapılacak seçimler öncesi Suriye'nin tamamen bu ülkeden çekilmiş olmasını beklediklerini açıklamıştır.²³

BM tarafından görevlendirilen Hariri suikastı inceleme heyeti Mart ortasında hazırladığı raporu BM'ye sunmuştur. Saldırıdan kimin sorumlu olabileceği konusunda herhangi bir ifadenin yer almadığı raporda, Lübnan güvenlik güçlerinin ve Suriye askerî istihbaratının, saldırının düzenlenmesine yol açan "güvenlik yoksunu ortamın" başlıca sorumlusu olduğu iddiasına yer verilmiştir. BM, inceleme heyetinin hazırlamış olduğu raporun iddialarına istinaden 25 Mart'ta söz konusu olayla ilgili soruşturma açılması yönünde görüş bildirilmiş,²⁴ 7 Nisan'da da BM Güvenlik Konseyi Hariri suikastıyla ilgili bir soruşturma yürütülmesini oy birliğiyle kararlaştırmıştır.²⁵

30 Mart'ta Suriye Dışişleri Bakanı Faruk El-Şara, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'a gönderdiği mektupta, Mayıs ayında yapılması planlanan seçimlere kadar Lübnan'da bulunan askerlerin tamamını çekmeyi planladıklarını bildirmiştir.²⁶ 3 Nisan'da Beşar Esad ve Dışişleri Bakanı Faruk El-Şara ile görüşen BM Ortadoğu Özel Temsilcisi Terje Roed-Larsen Dışişleri Bakanı'nın kendisine Suriye askerlerinin ve istihbarat subaylarının tamamının 30 Nisan'a kadar Lübnan'dan ayrılacağına dair güvence verdiğini belirtmiştir.²⁷ Söz konusu tarihten itibaren Suriye askerlerinin Lübnan'dan çekilmesi yoğun bir şekilde devam etmiş ve 26 Nisan'a gelindiğinde Suriye ve Lübnan Genel Kurmay Başkanlarının katılımıyla düzenlenen bir törenle Suriye'nin Lübnan'daki son askerî de Lübnan'dan Suriye'ye geçiş yapmasıyla Suriye'nin Lübnan'daki 29 yıllık varlığı sona ermiştir. Askerlerin ayrılmasıyla birlikte Suriye'nin Lübnan'daki güvenlik ağının lideri ve

²³ "Dark Months For Syria", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 774, December 22 - 28, 2005.

²⁴ "UN Claims of Negligence Cause Lebanese Crisis to Deepen", **The Guardian**, March 26, 2005; "UN Urges Independent Hariri Probe", **BBC**, March 25, 2005.

²⁵ Brian Whitaker, "Hariri Murder Comes Under Fresh Scrutiny From UN Special Team", **The Guardian**, April 9, 2005.

²⁶ "Syria Pledges Full Pullout by Elections", **El-Jazeera**, March 30, 2005; "Syria Confirms Full Troop Withdrawal From Lebanon", **The Guardian**, March 30, 2005.

²⁷ Syria to Quit Lebanon in April", **BBC**, April 3, 2005; "Syria Announces Withdrawal Timetable", **El-Jazeera**, April 3, 2005.

istihbarat başkanı Rüstem Gazele de Bekaa Vadisi'ndeki karargâhını terk ederek Suriye'ye dönmüştür.²⁸ BM Genel Sekreteri Kofi Annan da, Suriye'nin Lübnan'daki tüm askerlerini geri çekip çekmediğiyle ilgili bir araştırma yapmak üzere 27 Nisan'da Lübnan'a bir heyet gönderdiğini açıklamıştır.²⁹

Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesi şüphesiz bölgesel dengeleri etkilemiştir. İsraili yetkililer yaptıkları açıklamalarla bölgede yeni bir dönemin başladığını, bunun da önemli bir gelişme olduğunun altını çizerken, İran bu durumun bölgede bir güvenlik boşluğu oluşturabileceği yönündeki kaygısını dile getirmiştir. Suriye ise sorunun bir tarafı olarak uluslararası tansiyonu düşürmek ve üzerindeki baskıyı azaltmak için söz konusu dönemde ılımlı bir politika izlemeye çalışmıştır.³⁰ Ancak Suriye tepkisini, BM Güvenlik Konseyi'nin almış olduğu başka kararlarında da (örneğin İsrail'in Golan tepelerindeki durumu) uygulanması için uluslararası çevrelerin aynı kararlılığı göstermesi gerektiğini dile getirmiştir.³¹

Lübnan Başbakanı Necip Mikati, Suriye'nin Lübnan'daki askerî varlığının resmen sona ermesinden bir hafta sonra ilk yurt dışı gezisini Suriye'ye gerçekleştirmiştir. Mikati'nin ilk dış gezisini Suriye'ye yapması Lübnan'daki Suriye karşıtı muhalefetin tepkisine neden olmuştur. Mikati aralarında Cumhurbaşkanı Esad'ın da bulunduğu birçok Suriyeli devlet adamıyla görüşürken iki ülke arasında imzalanan anlaşmaların yeniden incelenmesi için bir komisyonun kurulmasının kararlaştırıldığını ifade etmiştir. Mikati ayrıca Suriye'deki çeşitli cezaevlerinde tutulan onlarca Lübnanlının durumu içinde bir komisyonun oluşturulacağını açıklamıştır.³²

Suriye'nin 29 yıllık askerî varlığından sonra, Lübnan'da 29 Mayıs'tan itibaren 4 hafta süre ile yapılan seçimlerin sonucunda parlamentoda çoğunluğu Suriye karşıtı ittifak elde etmiştir. Seçimlerden başarı ile çıkan ve Suriye'ye karşı tutumu merak edilen oğul Hariri,

²⁸ "Ceremony Marks Departure of Last Syrian Troops", **The Guardian**, April 26, 2005; "Syria Completes Lebanon Withdrawal", **El-Jazeera**, April 26, 2005.

²⁹ "UN Examines Syria Pullout Claims", **BBC**, April 26, 2005.

³⁰ "Iranian Arabs Held in Syria", **El-Jazeera**, April 30, 2005.

³¹ Azmi Bishara, "Doomed But at What Cost?", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 743, May 19-25, 2005; "Perhaps The Neocons Got It Right in The Middle East", **The Guardian**, May 4, 2005.

³² Kim Ghattas, "Lebanon PM Mikati Visits Damascus", **BBC**, May 4, 2005.

beklenenin aksine Şam ile ilişkilerin geleceği ile ilgili ılımlı söylemlerde bulunmuştur. Ayrıca Suriye yanlısı olarak seçimlerde önemli bir başarı sağlamış olan Hizbullah'ın Lübnan'da bir siyasi parti olduğunu vurgulayarak durumunun ülkenin iç koşullarına göre değerlendirileceğini belirtmiştir.³³ Seçimlerden sonra Suriye karşıtı ittifak tarafından aday gösterilen Fuad Sinora, 30 Haziran'da Cumhurbaşkanı Lahud tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilmiş³⁴ ve üç hafta sonra yeni kabinesini açıklamasının ardından ilk yurt dışı ziyaretini Suriye'ye gerçekleştirmiştir. 31 Temmuz'da Suriye ile bozulan ilişkilerini düzeltmek amacıyla Şam'a giden yeni başbakan, Suriye Başbakanının yanı sıra Cumhurbaşkanı Esad'la da görüşmüştür.³⁵ Görüşmenin ana gündemini, 12 Temmuz'dan itibaren Lübnan'dan Suriye'ye mal taşıyan kamyonlara Suriyeli yetkililerin katı güvenlik önlemlerini ileri sürerek geçişlerine izin vermemesi ya da geçişlerini geciktirmesi sonucunda meydana gelen ekonomik kayıplar oluşturmuştur.³⁶ Görüşmenin ardından yapılan açıklamada iki ülkenin ortak çıkar ve karşılıklı saygıya dayalı ilişkilerinin sürmesi gerektiği ve her iki tarafın da ilişkilere zarar verecek adımlardan kaçınacağı vurgulanmıştır.³⁷

Hariri'nin öldürülmesinin ardından, suikastlar ülkesi olarak adlandırılan Lübnan'da birçok suikast gerçekleştirilmiştir.³⁸ Gerçekleştirilen suikastlar sonucunda ölenlerin genelde Suriye karşıtı muhalefet partilerinden ve Suriye karşıtı yayın yapan televizyon ve gazetelerin sunucu ve yazarlarından olması dikkatlerin Suriye üzerinde yoğun-

³³ Brian Whitaker, "Hariri Campaign Claims Victory in Beirut Parliamentary Election", *The Guardian*, May 30, 2005.

³⁴ "Lebanon Parliament to Vote On Cabinet", *El-Jazeera*, July 30, 2005.

³⁵ "Lebanese Leader Arrives in Syria", *El-Jazeera*, July 31, 2005.

³⁶ "Suriye Lübnan Kamyonlarına Geçit Vermiyor", *BBC*, 12 Temmuz 2005.

³⁷ "Lebanon Syria pledge new ties", *BBC*, July 31, 2005.

³⁸ Lübnan'da Hariri suikastının arkasından yıl içinde meydana gelen ve genel de Suriye'nin suçlandığı suikastların başlıcaları şunlardır: 3 Haziran'da Beyrut'ta otomobiline yerleştirilen bombayla, Suriye karşıtı yayın yapan Lübnan'ın yüksek tirajlı En Nahar gazetesinin yazarlarından Semir Kesir'in öldürülmesi; siyasi yaşamının önemli bir bölümünde Şam yönetimini destekleyen, ancak son dönemde Suriye karşıtı ittifakla hareket ettiği bilinen Lübnan Komünist Partisi eski lideri George Havi'nin 21 Haziran'da öldürülmesi; 12 Temmuz'da Lübnan'ın geçici savunma bakanı İlyas El-Murr'un konvoyunun geçi sırasında patlayan bombayla 2 kişinin ölümü 7 kişinin yaralanması; Lübnan'da Suriye karşıtı yayın organlarından biri olan LBC'de haber programları Sunan Gazeteci May Chidiac'ın 26 Eylül günü Beyrut'un kuzeyinde otomobiline yerleştirilen bombanın patlamasıyla ağır yaralanması.

laşmasına sebep olmuş, söz konusu eylemlerle ilgili olarak her defasında Şam yönetimi suçlanmıştır. Özellikle ABD ve Suriye karşıtı Lübnan Muhalefeti Suriye'ye bu olaylarla ilgili olarak yaptırım uygulanması gerektiğini savunmuşlar, Suriye yönetimi ise, her defasında söz konusu iddialarla ilgili olarak hiç bir ilgisinin olmadığını açıklamıştır.³⁹

Hariri suikasti ile ilgili Şam'a yönelik ilk ciddi suçlamalar Ağustos ayında BM'li yetkililer tarafından yapılmaya başlanmıştır. 26 Ağustos'ta BM'nin siyasi işlerden sorumlu yetkilisi İbrahim Gamberi Güvenlik Konseyi'ne verdiği brifingde, Suriye'nin suikastla ilgili konularda BM'nin görevlendirmiş olduğu soruşturma heyetiyle iş birliği yapmadığını, kendilerinden istenen ilgili evrakları teslim etmeye yanaşmadığını ve Suriyeli tanıklarla görüşülmesine izin verilmediğini açıklamıştır.⁴⁰ Ancak 12 Eylül'de Şam'a giden soruşturmacı yürüten komisyonun başkanı Mehlis, görüşmelerinin ardından taraflar arasında Suriyeli tanıkların sorgulanmasına yönelik anlaşmaya varıldığını açıklamıştır.⁴¹ 31 Ağustos'ta Suriye yanlısı olarak nitelendirilen beş eski Lübnanlı yönetici sorgulamaya alınmıştır. Bu kişiler söz konusu tarihe kadar sorgulanan ilk üst düzey yöneticiler olması ve soruşturmaları neticesinde Suriye ile ilgili yeni bulgular açıklama ihtimalleri dolayısıyla dikkatleri üzerine çekmişlerdir.⁴²

BM Hariri suikasti soruşturma komisyonu başkanı Alman Savcı Detlev Mehlis, suikastla ilgili raporunu 20 Ekim'de BM Güvenlik Konseyi'ne sunmuş ve 25 Ekim'de raporla⁴³ ilgili Konseyi sözlü olarak bilgilendirmiştir. Soruşturmalara Nisan ayında başlayan Komisyon, söz konusu tarihe kadar Lübnan ve Suriyeli yöneticilerin de bulunduğu 400'ün üzerinde kişiyi sorgulayarak raporunu hazırlamıştır. Rapor BM'ye teslim edilmeden önce basına sızdırılmış, basına sızdırılan metinle BM'ye sunulan metnin farklılıklar içerdiği sonradan anlaşılmıştır. Söz konusu metindeki Suriye'ye yönelik ağır ifadelerin resmî

³⁹ "Anti-Syrian Politician Killed in Bomb Attack", **The Guardian**, June 21, 2005, "Lebanese General in Murder Quiz", **The Guardian**, June 22, 2005, Brian Whittaker, "Damascene Subversion", **The Guardian**, September 19, 2005.

⁴⁰ "Syrians Pressed on Hariri Inquiry", **BBC**, August 26, 2005.

⁴¹ "Syria Agrees to Hariri Interviews", **BBC**, September 12, 2005.

⁴² "A Chronology of Events in Syria", **The Middle East Journal**, Vol.60, Iss. 1, Winter 2006, s. 142.

⁴³ Raporun tam metni için bkz, "Report Of The International Independent Investigation Commission Established Pursuant To Security Council Resolution 1595 (2005)", <http://www.Un.Org/News/Press/Docs/2005/Sc8353.Doc.Htm>.

raporda olmaması soru işaretlerine neden olmuş, sızdırılan kısımla Suriye yönetimini güç durumunda bırakmanın amaçlandığı uzmanlarca ifade edilmiştir.⁴⁴

Raporda, söz konusu suikastın iyi örgütlendiği ve uzun dönemli bir sürecin sonunda gerçekleştirildiği vurgulanırken, böyle bir eylemin Suriye ve Lübnan istihbaratının haberi olmadan gerçekleştirilemeyeceğinin altı çizilmiştir. Ayrıca, söz konusu raporda Lübnanlı ve Suriyeli yetkililerin suikastla ilgilerinin olduğuna yönelik kanıtların varlığından söz edilmiştir. Mehli's'in raporunda, suikastı Suriye ve Lübnan'da Cihad ve Zafer Örgütü adına üstlenen Ahmet Teysir Ebu Ades'in olayla bir ilgisinin bulunmadığı açıklanmış ancak Esad'ın eniştesi olan Asef Şevket'in Ebu Ades'e suikastın gerçekleşmesinden 15 gün önce Şam'da suikastı üstlenmesine dair bir kaset doldurduğu iddia edilmiştir. Böylece söz konusu olayla ilgili en çok suçlanan kişilerden biri olan Beşar Esad'ın, en az bir kere raporda adının geçmesi sağlanmıştır. Savcı Mehli's, raporunda ayrıca Suriyeli yetkililerin kendisiyle tam iş birliği yapmadığını, birçok yetkilinin eksik ve yanlış bilgi verdiğini belirtmiş ve Suriye dışişleri Bakanı Faruk El-Şara'yı da soruşturmayı saptırmakla suçlamıştır. Ayrıca Alman savcı Mehli's raporun bu şekilde tamamlanmış sayılamayacağını, Lübnan yargı ve güvenlik teşkilatlarının yardımıyla sürdürülmesi gerektiğini de rapora eklemiştir.⁴⁵

Gittikçe artan uluslararası baskının farkında olan Suriyeli yetkililer raporda ülkelerine yöneltilen suçlamaları tamamen reddederken, iş birliğine devam edecekleri yönündeki tutumlarını rapordan sonra da korumuşlardır. Ancak rapora karşı tepkilerini de dile getiren Suriyeli yöneticiler raporun önyargılı ve taraflı hazırlandığına dikkat çekmişlerdir. Suriye Enformasyon Bakanı Mehdi Dahlallah, Mehli's raporunun siyasi bir rapor olarak Suriye'ye karşı hazırlanmış bir komplo olduğunu açıklarken, Dışişleri Bakanlığı hukuk danışmanı Riyal El-Davudi raporun varsayımlardan hareket ettiğini ve güvenilir olmayan tek bir tanığın ifadeleri temel alınarak hazırlandığını ve bu anlamda

⁴⁴ "UN Hariri Probe Implicates Syria", **BBC**, October 21, 2005; "Hariri Investigation: Key Figures", **BBC**, October 21, 2005, "Beirut Jittery Ahead of Mehli's Report", **El-Jazeera**, October 20, 2005.

⁴⁵ Jamie Wilson, "Long Planned Hariri Killing Linked to Syria, Says UN", **The Guardian**, October 21, 2005; "Governments Deny UN Murder Claims", **BBC**, October 21, 2005, Jeremy Bowe, "Syria Faces Crisis Over Hariri Report", **BBC**, 21 October 2005.

raporun gerçek bir kanıt ortaya koyamamasının talihsizlik olduğu belirtilmiştir. Hariri suikastından üst düzey Suriyelileri sorumlu tutan rapora tepki olarak binlerce Suriyeli başkent Şam'da raporu protesto etmiş ve Esad'a destek mitingi düzenlenmişlerdir. Her ne kadar Suriyeli yöneticiler, raporun güvenilir olmadığını ve taraflı olduğunu açıklasalar da söz konusu rapora ilgisiz kalmamışlar ve bu bağlamda Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Mehliis raporu ile ilgili BM Güvenlik Konseyi'ne içeriği açıklanmayan bir mektup göndermiştir.⁴⁶

BM Güvenlik Konseyi Dışişleri Bakanları 31 Ekim'de Hariri suikastı raporunu görüşmek üzere toplanmıştır. Toplantıdan önce Güvenlik Konseyi daimi üyelerinden İngiltere, Fransa ve ABD, Suriye'ye yönelik yaptırımlar öngören bir tasarı hazırlayarak konseye sunmuşlardır.⁴⁷ Söz konusu toplantıda ABD ısrarla Suriye'ye karşı sert bir ekonomik ve siyasi yaptırım kararının çıkması için çaba sarf etmiş, ancak Çin, Rusya ve geçici üye Cezayir'in muhalefeti nedeniyle yaptırım kararı çıkması engellenmiştir. Moskova BM'nin söz konusu oturumunda Suriye'ye karşı alacağı tutumunu bir hafta öncesinden 26 Ekim'de Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un sözcüsü aracılığıyla açıklamıştır. Sözcü eski Lübnan Başbakanı Refik Hariri'ye düzenlenen suikastın adil şekilde soruşturulmasını desteklediklerini ancak Suriye'ye yaptırım uygulanmasını önlemek için tüm güçlerini kullanacaklarını belirtmiştir.⁴⁸ BM'nin söz konusu oturumunda Suriye'ye yönelik olarak 1636 nolu kararı alınmış,⁴⁹ alınan kararda Suriye'nin suikastla ilgili BM soruşturma komisyonuyla tam bir iş birliği yapması çağrısında bulunulmuştur. Kararda Suriye'ye, Hariri cinayetine karıştıklarından kuşkulanan kişilere seyahat yasağı getirilmesi ve bu kişilerin ülke dışındaki varlıklarının dondurulması çağrısı yapılmıştır. Ayrıca

⁴⁶ Nicola Nassif, "Upping The Pressure", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 766, October 27- November 2, 2005, Mohamed El-Sayed Said, "Unenviable Choices", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 766, October 27 - November 2, 2005; "Syria: Mehliis Report Distorts Truth", **El-Jazeera**, October 24, 2005; "Syrians Protest Against Mehliis Report", **El-Jazeera**, October 24, 2005.

⁴⁷ "Bush for UN Action on Mehliis Report", **El-Jazeera**, October 22, 2005.

⁴⁸ "Russia Opposes UN Action on Syria", **BBC**, October 26, 2005; "Fawzi Shueibi, After Mehliis", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 766, October 27- November 2, 2005. Serene Assir, "Dangerous Liaisons", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 766, October 27- November 2, 2005, "Chronology: Syria", **The Middle East Journal**, 59, 4; Autumn, 2005, s. 660.

⁴⁹ Kararın tam metni için bkz. <http://Daccessdds.Un.Org/Doc/UNDOC/GEN/N05/579/61/PDF/N0557961.Pdf?Openement>.

Suriye'den soruşturmayı yürüten heyet tarafından adı açıklanan kişileri tutuklaması ve şüphelilerle tanıkların Suriye dışında ifade vermelerine izin vermesi de istenmiştir.⁵⁰

Mehlis'in, raporunu BM'ye sunmasının ardından, Suriye'nin İngiltere'deki Büyükelçisi Sami Kıyami, BM soruşturma heyetinin, Suriye Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın Hariri suikastı ile ilişkilendirilen iki yakın akrabasıyla görüşebileceğini açıklamıştır. Büyükelçi açıklamasına, geçici raporun yayımlanmasından önce soruşturma heyetinin söz konusu kişilerle niçin görüşme talebinde bulunmadığını ve ifadelerinin alınmasına dair bir kanıt sunmadığını da eklemiştir. Sözü geçen iki kişinin Devlet Başkanı Esad'ın kardeşi olan ve başkanlık muhafızlarının komutanı Mahir Esad ile kayınbiraderi ve aynı zamanda Suriye istihbarat örgütü başkanı olan Asif Şevket olduğu sonradan medyada yer almıştır.⁵¹

Suriye Devlet Başkanı Esad, BM'nin almış olduğu karar ve Mehlis raporuna ilişkin ilk geniş değerlendirmeyi 10 Kasım'da Şam Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada ele almıştır. Ülkesinin hariri suikastı konusunda suçsuzluğunun kesin olduğunu belirten Esad, "Suriye bu olaya ne hükümet ne de birey düzeyinde karışmıştır. Olay sadece siyasi bir sorundur." diye ifade etmiştir. Esad, soruşturma heyetine başkanlık eden Savcı Mehliş'in Suriyeli yetkililerle Suriye'deki BM binasında ya da Arap Birliği'nin Kahire'deki merkezinde görüşme önerisini de kabul etmediğini belirtmiştir. Esad söz konusu konuşmasında suikast sonrası Lübnan'da Saad Hariri öncülüğünde kurulan hükümetin Lübnan'ı Suriye aleyhtarı komplolar için bir platform olarak kullandığını da ileri sürmüştür. Suriye lideri, Lübnan yönetimi için başkalarının emrini uygulayan kukla bir hükümet olduğunu belirterek askerlerin çekilmesinden sonra düzeltilmeye çalışılan ilişkiler iyice gerginleşmiştir.⁵²

Suriye Başbakan Yardımcısı Velid Muallim, 25 Kasım'da yapmış olduğu basın toplantısında Refik Hariri'nin öldürülmesiyle ilgili olarak BM heyetince sorgulanmaları yönünde talep edilen beş Suriyeli

⁵⁰ "UN Steps Up Pressure on Syrians", **BBC**, October 31, 2005.

⁵¹ "Syria Will Let Hariri Death Inquiry See Assad Relatives", **The Guardian**, November 2, 2005.

⁵² Rory Mccarthy, "Syria President Expects UN Showdown Over Murder Inquiry", **The Guardian**, November 11, 2005; "Assad Protests Syrian Innocence", **BBC**, November 11, 2005.

yetkilinin,⁵³ ülke dışında sorgulanmasına izin verildiğini açıklamıştır.⁵⁴ Varılan anlaşma uyarınca Suriyeli yetkililer Avusturya'nın başkenti Viyana'ya giderek, BM merkezinde soruşturmayı yürüten Savcı Mehlis'le buluşmuştur.⁵⁵ Suriye'ye dönme garantisi verilen söz konusu kişilerin Viyana'ya gittiği günlerde Hariri suikastı ile ilgili, soruşturmanın önemli bir görgü tanığı olarak adı geçen ve şahitlik yapan Kürt kökenli Suriye vatandaşı Hüsam Tahir Hüsam, Suriye'ye kaçmış ve ifadesini değiştirerek avukatı Teysir İd ve Suriye Enformasyon Bakanı Mehdi Dahlallah ile birlikte bir basın açıklaması yapmıştır. Hüsam, Lübnan'da kendisinin ve nişanlısının tehdit edildiğini söylerken, avukatı Teysir İd de Hüsam'a baskı ve işkence altında şahitlik yaptırıldığını ifade etmiştir. Hüsam'ın en önemli iddialarından biri, Saad Hariri'nin kendisine, başta Mahir Esad ve Suriye askerî istihbarat birimi başkanı Asef Şevket olmak üzere Suriyeli yetkililer aleyhinde konuşması karşılığında 1 milyon 300 bin dolar teklif ettiğini söylemesi olmuştur. Hüsam, Suriye'li yetkililer aleyhinde ifade verdiği dönemlerde kendisine ilaç verildiğini ve işkence gördüğünü de iddia etmiştir.⁵⁶ Hariri ailesi bu iddiayı reddederken, Savcı Mehlis ise, Suriye'yi Soğuk Savaş tarzı propaganda yapmakla suçlamıştır. BM'den yapılan açıklamada ise, Hüsam'ın komisyona kendi isteğiyle başvurduğu ve ailesinin Suriye makamlarınca baskı görmesinden çekindiğini soruşturmayı yürüten yetkililere belirttiği vurgulanmıştır.⁵⁷

Hazırlanan ilk raporun sonucuna göre genişletilerek devam eden soruşturmalar neticesinde ortaya çıkan yeni bulguları içeren Hariri soruşturmasıyla ilgili ikinci raporu Mehlis 12 Aralık tarihinde BM genel Sekreteri Kofi Annan'a sunmuş,⁵⁸ bir gün sonra da konseye rapor hakkında bilgi vermiştir. Suriye'yi soruşturma heyetiyle iş birliğinde yavaş davrandığı için suçlayan ikinci raporda, Viyana'da sorgulanan beş Suriyeli dahil olmak üzere 19 şüphelinin göz altına alınması

⁵³ Velid Muallim, BM heyetinin sorgulayacağı Suriyeli yetkilileri açıklamazken bu kişilerin Suriye'nin Lübnan eski istihbarat şefi Korgeneral Rüstem Gazali, Korgeneral Tafer Yusuf, Korgeneral Abdulkerim Abbas ve Gazali'nin yardımcısı ile bir sivil olduğu medyada yer almıştır.

⁵⁴ "Syria Agrees to UN Interviews", **The Guardian**, November 25, 2005; "Syria to Let UN Quiz Officials In Vienna", **El-Jazeera**, November 26, 2005.

⁵⁵ Rory Mccarthy, "Prosecutor Heading UN's Hariri Inquiry Stands Down", **The Guardian**, December 7, 2005.

⁵⁶ "Hariri Witness Says He Was Bribed", **BBC**, November 28, 2005.

⁵⁷ "Mehlis Slams 'Syrian Propaganda'", **BBC**, December 01, 2005.

⁵⁸ "New Hariri Report Blames Syria", **BBC**, December 11, 2005.

istenmiştir. Savcı Mehlis, konseye verdiği brifingde ise, söz konusu tarihe kadar toplanan kanıtların ilk raporda yer alan Suriye'ye yönelik suçlamaları desteklediğini belirterek soruşturmanın devamı için 6 aylık ek süre istemiştir. Savcının isteği üzerine soruşturmanın uzatılmasına yönelik Fransa, İngiltere ve ABD ortaklaşa bir tasarı hazırlanmış ve söz konusu tasarının BM'de kabul edilmesiyle soruşturma 15 Haziran 2006 tarihine kadar uzatılmıştır.⁵⁹

2005 yılı boyunca Suriye, dünya mediasında genelde Hariri suikastıyla yer alsa da, yıl boyunca kendi iç siyasi sisteminde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Beşar Esad, her ne kadar uluslararası baskının iç siyasetteki gelişmelere bir etkisinin olmadığını iddia etse de, Suriye'de yıl içinde demokratikleşme tartışmaları yoğun olarak yaşanmıştır. Demokratikleşme yönünde atılacak adımların yıl içinde gerçekleştirilecek Baas Partisi Kongresinde belirleneceği Suriye iç siyasetinin bir beklentisiydi. Bu beklentiler içinde Baas Partisi 6 Haziran'da beş yıl aradan sonra parti kongresini yapmıştır.⁶⁰ Kongrede yolsuzlukla mücadele sözü veren Esad, yolsuzluğun ahlaki ve toplumsal bir sorun olarak mücadele edilmesi gereken bir mesele olduğunu altını çizerek yolsuzlukla mücadelenin öncelikleri arasında olduğunu vurgulamıştır. Demokratikleşme yönünde önemli sayılacak adımlardan biri 42 yıldır yürürlükteki olağanüstü hal yasasının yumuşatılmış olması, bağımsız siyasi partilerin kurulabileceği yönünde karar alınması ve 200 bin Kürtün vatandaşlığına yeşil ışık yakılmasıdır. Hükümet üyelerinin Baas Partisi'nden olma zorunluluğunun kalkması, yeni basın yayın üst kurulu oluşturulması, basın özgürlüğünün artırılması ve özel yayın organlarına izin verilmesi de kongrede kararlaştırılan konular arasındadır. Ayrıca kongrede evlenmek, iş yeri açmak, üniversiteye girmek ve yurt dışına çıkmak için istihbarattan izin alma zorunluluğu kaldırılmış, kamu sektöründe reforma gidilmesi ve özel sektörün desteklenmesinin de altı çizilmiştir. Esad, Baas Partisi yönetim kurulu üyelerinin sayısını 14'ten 12'ye indirmiş ve kendine yakın ve nispeten

⁵⁹ "UN Report Backs Syria Suspicions", **BBC**, December 12, 2005, Hicham Safieddine, "Truth Postponed", **El-Ahram Weekly**, Issue No. 773, December 15 - 21, 2005; Jefferson Morley, "Background on Syria and The Rafiq Hariri Investigation", **The Guardian**, October 21, 2005.

⁶⁰ "Syrian Papers Urge Baath Action", **BBC**, June 6, 2006.

genç isimlerin seçilmesini sağlayarak Baba Hafız Esad'dan kalma yaşlı kadroları tasfiye etmiştir.⁶¹

Başer Esad, her ne kadar kongrede demokratikleşme yönünde büyük adımların atıldığını belirtse de, daha önceki açıklamalarında vaat ettiği siyasi ve ekonomik reform kararlarının alınmadığı ve alınan kararların söz konusu büyük bir dönüşümü gerçekleştirmekten uzak olduğu vurgulanabilir. Esad'ın Baas Partisi'nin düşünce ve ilkelerinin hâlâ geçerli olduğunu, halkın ihtiyaçlarına cevap verdiğini ve değişimin istikrarı bozmayacak şekilde yapılmasının gerekli olduğunu söylemesi dönüşümün uzun dönem süreceğinin işaretleri olarak dikkate alınırken, yeni siyasi partilere izin veren değişikliğe, ülkede önemli bir yer tutan Müslüman Kardeşler Örgütü'nün ve Kürt grupların etkinliğini sınırlandırmak amacıyla, "dini ve etnik parti kurulamaz" kaydının konulması demokratikleşmenin önündeki engeller olarak algılanmıştır.⁶²

Baas Partisi kongresi devam ederken, Şam'ın Lübnan siyasetinin mimarı olarak bilinen Devlet Başkan Yardımcısı Abdulhalim Haddam'ın sürpriz bir şekilde istifa etmesi Şam yönetimini sıkıntılı bir duruma düşürmüştür. Baba Esad'ın yerine Beşar Esad'ın geçmesi sürecinde kilit rol oynadığı bilinen ve 1980'lerde Cumhurbaşkanlığı yardımcılığına getirilmeden önce, Dışişleri Bakanlığı ve Başbakan yardımcılığı görevinde bulunan Haddam, istifasından sonra Şam'ı terk ederek Paris'e yerleşmiştir.⁶³ Haddam, Aralık ayının sonunda El-Arabiya Televizyonu'na bir mülakat vererek, Esad'ın Şubat ayında öldürülen Refik Hariri'yi birçok kez tehdit ettiğini belirtmiş, Lübnan'da Cumhurbaşkanı Emil Lahud'un görev süresi uzatılmadan önce Esad'ın Rafik Hariri'ye, "sen Lübnan'a yeni bir cumhurbaşkanı mı getirmek istiyorsun? Buna izin vermem. Kararımızı geri çevirmeye çalışacak herkesi ezerim", dediğini ifade etmiştir. Söz konusu açıklamasından sonra Haddam Baas Partisi'nden ihraç edilmiş ve Suriye Parlamentosu, hakkında "vatana

⁶¹ Sami Moubayed, "Reform Dynamics", *El-Ahram Weekly*, Issue No. 747, June 16 - 22, 2005.

⁶² Sami Moubayed, "Reform Dynamics", *El-Ahram Weekly*, Issue No. 747, June 16 - 22, 2005; Simon Tisdall, "Assad Finds New Strength in Adversity", *The Guardian*, June 10, 2005; "A Leap Toward Disappointment, President Assad Has Failed To Deliver On Promises Of Reform", *The Guardian*, June 9, 2005; Sami Moubayed, "Syria's Changing Political Landscape", *El-Ahram Weekly*, Issue No. 750 July, 7-13, 2005.

⁶³ Sami Moubayed, "The Fox Speaks", *El-Ahram Weekly*, Issue No. 776, January 5-11, 2006; Simon Tisdall, "Assad Finds New Strength in Adversity", *The Guardian*, June 10, 2005.

ihnet suçlamasıyla" soruşturma açılmasına karar vermiştir. Haddam'ın bu ifadeleri Hariri suikastı soruşturmasını yürüten komisyon tarafından dikkate alınmış ve söz konusu konuşmalarla ilgili soruşturmanın derinleştirileceği açıklanmıştır.⁶⁴

Abdulhalim Haddam'ın istifasından sonra Suriye'yi sarsan en önemli iç gelişmelerden biri de, 1980'lerden 2003 yılına kadar Suriye'nin Lübnan'daki istihbarat şefi olan ve 2004 yılında İçişleri Bakanlığı'na getirilen Gazi Kenan'ın 12 Ekim'de intihar etmesi olmuştur. Gazi Kenan'ın intiharı, BM Hariri suikastı araştırma komisyonunun raporunu açıklayacağı döneme denk gelmesi itibarıyla ve Savcı Mehlis'in daha önceden sorguladığı kişiler arasında bulunması açısından önem arz etmekteydi. Bu bağlamda, söz konusu intihar uluslararası kamuoyu tarafından kuşkuyla karşılanmış, İçişleri bakanının raporda suçlanacağını bilmesinden ve dolayısıyla suçlamanın sadece kendisiyle sınırlı kalması için intihar etmiş ya da ettirilmiş olabileceği üzerinde durulmuştur. Temmuz ayında ABD tarafından teröre destek verdiği iddiasıyla mal varlığının dondurulması da olaya farklı bir anlam yüklemiştir.⁶⁵

BM Güvenlik Konseyi'nin onayını almadan Irak'ı işgal eden ABD, Ortadoğu'da çıkarlarını korumak için bölge ülkelerini çeşitli yöntemlerle baskı altında tutmanın yollarını 2005 yılı boyunca da sürdürmüştür. Irak'ın işgalinden sonra Washington'dan yükselen, "sıranın Suriye'ye geldiği" sesleri, Suriye ile ilgili meydana gelen her olumsuz olayda çeşitli çevrelerce sürekli vurgulanmıştır.⁶⁶ ABD, bu kozu iyi kullanmış fırsat bulduğu her alanda Suriye'yi sıkıştırmanın yollarını aramıştır. Washington'un BM'ye uyguladığı baskı politikasının bir sonucu olarak BM Güvenlik Konseyi'nin 2 Eylül 2004'te Lübnan'ın toprak bütünlüğü ve ulusal güvenliğinin korunması maksadıyla ülkede bulunan tüm yabancı güçlerin çekilmesi talebinde bulunan 1559 sayılı Kararı⁶⁷, 2005 yılında ABD'nin Suriye'yi sıkıştırmada en önemli dayanak noktası olurken, özellikle Hariri suikastından sonra

⁶⁴ Brian Whitaker, "Damascene Subversion", **The Guardian**, September 19, 2005.

⁶⁵ "Syria Probe Backs Suicide Theory", **BBC**, October 13, 2005, "Syria Death Could Herald Change", **BBC**, October 14, 2005, "Syrian Interior Minister Commits Suicide" **The Guardian**, October 12, 2005; "Syria: Interior Minister Killed Himself", **El-Jazeera**, October 12, 2005.

⁶⁶ "Rachelle Marshall, Will Syria Be Next", **The Washington Report On Middle East Affairs**, January/February, 2006, s. 1-3.

⁶⁷ Kararın tam metni için bkz. <http://Daccessdds.Un.Org/Doc/UNDOC/GEN/N04/498/92/PDF/N0449892.Pdf?Openement>.

uluslararası bir slogana dönüşerek Suriye üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca Amerikan Kongresi 1 Mart 2004 tarihinde Suriye'ye karşı almış olduğu yaptırım⁶⁸ kararını⁶⁹ 2005 yılı boyunca genişletmeye ve bu karara ek olarak yeni kararlar almaya çalışmıştır.

2005 yılında ABD'nin Suriye politikasını bir önceki yılda olduğu gibi, Iraklı direnişçilere ve terör gruplarına destek, ülkesindeki terör gruplarının ofislerini kapatmama, Irak'la olan sınırından direnişçilerin geçişlerine engel olamama, Lübnan'daki askerî varlığı, İsrail'e yönelik olumsuz politikaları ve demokratikleşme gibi konu başlıkları belirlemiştir.⁷⁰ 3 Ocak'ta ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Armitage Suriye'ye bir ziyaret gerçekleştirerek Devlet Başkanı Esad'la görüşmüş ve ziyaretinde Suriye'den bir takım taleplerde bulunmuştur. Armitage'nin söz konusu talepleri arasında, Suriye'de 40 yıldır devam eden olağanüstü halin kalkması, tüm siyasi suçluların serbest bırakılması, medya üzerindeki baskını kaldırılması, demokratik reformların bir an önce başlatılması, ekonomik gelişmenin hızlandırılması, Suriye'de bulunan 55 üst düzey Iraklı yetkilinin teslim edilmesi ve Irak sınırının kontrol altına alınması⁷¹ gibi konular bulunmaktaydı.

Hariri suikastından önce Suriye üzerindeki baskı politikasını genel olarak Suriye'nin Irak politikası temelinde şekillendiren Washington yönetimi söz konusu suikastla birlikte Suriye politikasını Hariri suikastı üzerinden şekillendirmeye başlamış ve 2 Mart'ta Bush yönetimi askerlerini ve istihbarat görevlilerini Lübnan'dan bir an önce çekmesi için Şam yönetimi üzerinde baskıyı arttırma konusunda izlenecek 3 aylık bir strateji belirlemiştir. Bu stratejinin ilk ayağını, Başkan'ın ve üst düzey yetkililerin günlük demeçlerinde Suriye'nin Lüb-

⁶⁸ ABD söz konusu yaptırım kararıyla, Suriye'ye gıda ve ilaç dışında ihracatı durdurmuş ayrıca Suriye'ye askerî amaçla kullanılabilecek malların ihracatı üzerindeki kısıtlamalar daha da sertleştirilmiştir. Suriye uçaklarının Amerikan hava alanına iniş kalkışları da durdurulmuştur.

⁶⁹ Yaptırım kararının arka planı ve almış gerekçeleri ile ilgili bknz, Gambill Gary C. "American Sanctions On Syria: A Diplomatic Masterstroke?", **Middle East Intelligence Bulletin**, Vol. 6, No.5, May, 2005.

⁷⁰ "Iran And Syria Hit Back At Bush", **The Guardian**, February 4, 2005; ABD'nin Suriye'ye yönelik suçlamalarının gerekçesi için ayrıca bkz. Nebi Miş, "Suriye: Terörle Anılmak Bir Kader mi?", **ABD'nin Haydut Devletleri**, Der.: Kemal İnät, Değişim Yayınları, İstanbul, 2004.

⁷¹ "US Considers New Syria Sanctions", **Aljazeera**, Thursday, January, 06, 2005, Julian Borger, "Bush Warns Syria And Iran Over Terror" **The Guardian**, February 3, 2005.

nan'daki mevcudiyetini eleştiren ifadelere daha fazla yer vermek oluşturmuyordu. Bu bağlamda Lübnan, Bush yönetiminin Ortadoğu'da demokrasiyi geliştirme politikasında merkezi bir konuma oturtulmuştur. Özellikle AB ülkeleri diplomatları aracılığıyla Suriye'ye Lübnan'dan çekilmesi konusunda daha sert mesajlar vermek ve Mısır başta olmak üzere Washington'un Arap müttefiklerinin Suriye üzerinde baskı kurmasını sağlamak ise stratejinin ikinci ayağını oluşturmaktaydı. Stratejinin son ayağı ise, şayet Şam yönetimi ABD ve uluslararası toplumun talepleri doğrultusunda hareket etmezse yeni yaptırım olasılıklarını devamlı bir şekilde vurgulamak yoluyla Suriye'ye baskı uygulanması politikası oluşturmaktaydı.⁷²

Washington yönetimi Hariri suikastını merkeze alarak 2005 yılı boyunca Suriye'yi suçlayan demeçlerini yönetimin her kademesinde sürekli olarak tekrarlamıştır. Yukarıda sıralanan stratejileri suikastla ilgili ortaya çıkan her gelişmede uygulamaya çalışan Washington yönetimi, bu bağlamda BM tarafından yürütülen Hariri suikastı soruşturmasının bulgularını sürekli olarak Suriye ile ilişkilendirmiştir. Bush yönetimi, Lübnan'daki Suriye karşıtı muhalefet ve ABD'de faaliyet gösteren muhalif Suriye Reform Partisi ile bağlantıya geçerek söz konusu taraflar nezdinde, Şam üzerindeki baskıyı arttırmanın yollarını aramıştır. Özellikle Hariri suikastı ile ilgili raporun BM Güvenlik Konseyi'nde görüşülmesi öncesi ve sırasında Fransa ve İngiltere'yi de yanına alarak BM Güvenlik Konseyi'nden Suriye için bir yaptırım kararı almaya çalışmıştır.⁷³

ABD Başkanı George W. Bush 6 Mayıs'ta ABD Senatosu'nun üst düzey üyelerine gönderdiği mektupta Suriye'yi teröre destek vermek, kitle imha silahları geliştirmek, Irak'ta istikrarın sağlanması çabalarını baltalamak ve uluslararası toplumun Lübnan'a ilişkin planlarını engellemekle suçlamıştır. Mektubunda sert bir üslup kullanan Bush, Suriye'nin Amerikan ulusal güvenliğine "devamlı, normal olmayan ve alışılmadık" bir tehdit oluşturduğunu belirtmiştir.⁷⁴ Söz konusu suçlamalara yanıt gecikmemiş ve Suriye'nin Washington Büyükelçisi İmad Mustafa 20 Mayıs'ta yaptığı açıklamada ABD Savunma Bakanlığı Pentagon ve Merkezi Haber Alma Örgütü (CIA) ile tüm

⁷² "U.S Trups Heat On Syria To Leave Lebanon", **Washington Post**, March 3, 2005.

⁷³ Robin Wright, "U.S., France To Introduce U.N. Resolutions Against Syria", **"Washington Post"** October 19, 2005.

⁷⁴ "US Renews Sanctions On Damascus", **BBC**, May 6, 2005.

bağlantıları kestiklerini duyurmuştur. İmad, bu kararı Irak'taki direnişin sona erdirilmesi için kendilerini yeterli çaba harcamamakla suçlayan ABD'ye tepki olarak aldıklarını da açıklamıştır.⁷⁵

Öte yandan Condeleeza Rice, 22 Temmuz'da Lübnan'a giderek başkanlığa atanan Fuad Siniora ile görüşmesinin ardından Suriye'yi, Lübnan sınırında kontrolleri artırdığı için eleştirmiş ve bu durumun Lübnan'da ticarete büyük zarar verdiğini söylemiştir. Amerikan Dışişleri Bakanı'nın programında olmamasına rağmen, Lübnan'a giderek öldürülen eski başbakan Refik Hariri'nin oğlu ve Suriye karşıtı cephenin lideri Saad Hariri'yle görüşmesi ve seçimlerin ardından yeni kabineyi henüz oluşturan ve daha fazla Suriye karşıtı bir bakışı olan Lübnan yönetimine destek vermesi, Şam yönetimine bir mesaj olarak algılanmıştır.⁷⁶

ABD, 1 Temmuz'da Suriye'nin İçişleri Bakanı Gazi Kenan ve Suriye'nin Lübnan'da bulunan istihbarat biriminin eski başkanı Rüstem Gazali'nin mali varlıklarını dondurduğunu açıklamış ve Amerikan vatandaşlarının söz konusu kişilerle iş yapmasını yasaklamıştır. Amerikan yönetimine göre, içişleri bakanlığı görevine getirilmeden önce Suriye ordusunun Lübnan'dan sorumlu istihbarat biriminin başkanlığını yürüten Kenan, 2002 yılında 3 roketin Suriye-Lübnan sınırında Hizbullah'a teslim edilmesi sırasında konvoyda bizzat bulunması gibi yasadışı faaliyetlerden, Rüstem Gazali'yi ise, Lübnan siyasetinin ve devlet politikasının Suriye'nin çıkarlarına bağlı kalmasını sağlamak için ülke siyasetine müdahale etmek gibi faaliyetlerden sorumlu tutuluyordu. Washington'un söz konusu girişimi ile ilgili olarak Suriye resmî haber ajansı SANA, Suriye hükümet sözcüsünün, ABD'nin son girişimini İsrail güçleri ile Hizbullah arasındaki çatışmaları başka yöne çekmek için Suriye üzerinde baskıyı artırma çabası olarak değerlendirdiğini duyurmuştur.⁷⁷

Uzun yıllar boyunca güvensizlik ve tehdit algılamaları üzerine kurulu olan, ancak Ekim 1998'deki Adana antlaşmasından sonra düzelmeye başlayan Suriye-Türkiye ilişkileri 2005 yılında ABD'nin Irak'a müdahalesinin getirmiş olduğu bölgesel şartlar ve güvenlik kayguları ile hareketlilik kazanmıştır. Özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi'nin

⁷⁵ "Syria accused of having hit list in Lebanon", *The Guardian*, June 11, 2005.

⁷⁶ Rice Makes Surprise Visit to Beirut, *El-Jazeera*, 22 July 2005, Rice Beirut'ta Şam'ı Eleştirdi, *BBC*, 22 Temmuz, 2005.

⁷⁷ "Syrian Minister's Assets Frozen", *BBC*, 1 July, 2005.

iktidarı döneminde uygulanmaya çalışılan Ortadoğu açılımı ve “komşularla sıfır problemlili” dış politika söylemi Şam-Ankara ilişkilerinin olumlu seyrine katkı sağlamıştır. 2004 yılında başlayan karşılıklı üst düzey ziyaretler Aralık 2004’te Başbakan Tayyip Erdoğan’ın ve 2005 yılında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün Suriye ziyaretleri ile devam etmiştir. Bu ziyaretler yıllardır iki ülke arasında problem kaynağı olan yapısal sorunlara her ne kadar kalıcı çözümler üretmese de, sorunların çözümüne yönelik çabaların hızlanmasını ve karşılıklı iyi niyet açıklamalarını beraberinde getirmiştir.

Yapıldığı dönem itibarıyla büyük gürültü koparan ve ziyaretten günler önce gitmemesi gerektiğine dair özellikle ABD’li yetkililer tarafından açıklama yapılan Cumhurbaşkanı Sezer’in Suriye ziyareti, 13 Nisan’da başlamıştır. Geziden günler önce ABD Dışişleri Sözcüsü Richard Boucher’in “Verilen mesaj önemli değil, önemli olan mesajın doğru algılanıp algılanmayacağı” eleştirisine ve ABD’nin Ankara Büyükelçisi Eric Edelman’ın “Uluslararası toplumun Suriye hakkında görüş birliğinde olduğu söylenebilir, umarız Türkiye de uluslararası topluma katılır.” açıklamasıyla ziyaretin gerçekleşmesinden duyduğu rahatsızlığı dolaylı yoldan belirten Washington’a karşı “Elbette gideceğim.” diye cevap veren Sezer’i Suriyeliler “Hoşgeldiniz, onurlu Cumhurbaşkanı.” sözleri ile karşılamışlardır.⁷⁸

Ziyaretin önemini Sezer; “Ziyaretim, siyaset ekonomi ve ticaret ilişkilerinin geliştirilmesi ve yeni alanlarda çeşitlendirilerek daha ileriye götürülmesine olumlu katkılar sağlamıştır.” açıklamasıyla ifade ederken, Esad ise, “İki kardeş ülke arasında siyasi, ekonomik, ticari ve kültürel ilişkiler memnuniyet verici düzeyde seyretmektedir. Bundan da mutluluk duyuyoruz.” şeklinde belirtmiştir. Suriye basını Sezer’in ABD baskılarına rağmen cesaretli tutumunu öven sözler sarf etmiş, resmî yayın organı Teşrin Gazetesi ABD’nin hoşnutsuzluğuna rağmen Sezer’in Suriye’ye ziyarette bulunmasının Suriye için çok önemli olduğunu yazmıştır.⁷⁹ Amerika’da yaşayan ve Suriye Reform Partisi’nin

⁷⁸ “Turkish President Starts Syria Visit”, **Al Jazeera**, 13 April 2005; “Şam’da Sezer Aşkı”, **Radikal**, 14 Nisan 2005; “Sezer Şerefine 21 Pare Top Atışı”, **Radikal**, 14 Nisan, 2005; Yasemin Çongar, “Vizyon Ortaksa, Kanıtı Nerede?”, **Milliyet**, 01 Mayıs 2005; “Türkiye’nin Suriye Politikası İsabetli”, **Syria Times**, 22 Mart 2005.

⁷⁹ Nazar Abidin, “Ankaradan Alınacak Bir Çok Ders Var”, **El-Vatan**, 17 Nisan 2005 (aktaran **Radikal**, 20 Nisan 2005); Ahmed Hammad, “Sezer’e Teşekkürler”, **Thawra**, 14 Nisan 2005, (aktaran **Radikal**, 17 Nisan 2005); Muhammed

lideri olan Ferid Gadiri ise, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın Şam'a gitmesini diktatöryal bir rejime destek olarak algıladığını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yanlış yolda olduğunu vurgulamıştır.⁸⁰

16 Kasım'da programda olmamasına rağmen Abdullah Gül de Suriye'ye bir ziyarette bulunmuştur. Gül, ziyaretinin amacını, Hariri suikastı ile ilgili BM soruşturması için tanınan ek sürenin de sonuna yaklaşılması dolayısıyla, Suriye'nin söz konusu konuda BM'ye yardımcı olması için görüşlerini iletmek ve böylece BM Güvenlik Konseyi kararlarının süratli ve tam olarak uygulanmasına katkı sağlamak olarak açıklamıştır. Gül'ün ziyareti ile ilgili Türk basınında çıkan eleştirilere, Türkiye'nin bölgesinde meydana gelen gelişmelere kayıtsız kalmamasının beklenemeyeceği şekilde cevap veren Başbakan Erdoğan da Gül'ün ziyaretini "Türkiye olayları tribünde seyredemez, Türkiye Suriye'deki süreci barış istikâmetine doğrudan için elinden geleni yapacaktır." açıklamasıyla savunmuştur.⁸¹

Ortadoğu'da güvenilirliği artan ve özellikle AB ile müzakereye başlayan bir Türkiye, Suriye için 2005'te bölgesinde ekonomik ve siyasi açıdan önemli bir komşu olarak görülmüştür. Beşar Esad, verdiği bir röportajda "Türkiye ile nereye kadar ve nasıl bir iş birliği" sorusuna "Türkiye'nin bölgede sadece Suriye içinde değil Araplar tarafından da saygı gören ve güvenilir rolünün kendileri için de çok önemli olduğunu dolayısıyla Türkiye'nin bölgesel rolünden faydalanacaklarını ve uzun dönemli bir iş birliği geliştireceklerini"⁸² söylemiştir. Suriye, Türkiye'nin AB ile müzakereye başlamasından memnun olduğunu her defasında belirtmiştir. Şam, Avrupa'nın Ortadoğu'ya açılan kapısının Suriye olduğunu dolayısıyla Ortadoğu ile AB'nin ekonomik ilişkilerinin Türkiye'nin sınır komşusu olan Suriye üzerinden gerçekleşeceğini düşünmektedir. Ayrıca Türkiye ile benzer tutumları paylaşan Suriye, Irak'ta meydana gelecek parçalanmanın ve iç karışıklığın kendisini de olumsuz etkileyeceğinin farkında olarak 2005 yılı boyunca Türkiye'nin Irak'ın geleceği üzerindeki çözüme yönelik politikalarını da desteklemiştir.⁸³

Harbub, "Sezer'in Ziyareti Suriye'nin Yararına", **Rey**, 14 Nisan 2005 (akataran **Radikal**, 15 Nisan 2005).

⁸⁰ "Sezer, ABD'ye Rağmen Suriye'ye Gitti", **BBC**, 13 Nisan 2005.

⁸¹ Serkan Demirtaş, "Şam'a Acil Mesaj Var", **Radikal**, 17 Kasım 2005; "Sonunuz Irak Gibi Olmasın", **Milliyet**, 17 Kasım 2005.

⁸² Gürkan Zengin, "Başer Esad'la Röportaj", **CNN Türk**, 6 Nisan 2005.

⁸³ Semir Atallah, "Türkiye Denklemi Neresinde Kalıyor", **Şark'ül Ewsat**, 8 Kasım 2005 (aktaran, **Radikal**, 12 Kasım 2001).

Türkiye ile sorunsuz bir yıl geçiren Suriye bölgesel ilişkilerinde önem verdiği diğer ülkelerin başında İran ve Rusya gelmiştir. Suriye'nin İran ile ilişkileri bölgesel ve küresel açıdan stratejik bir önem arz etmektedir.⁸⁴ Bölgesel bir güç olan İsrail ve küresel güç olan ABD'nin Ortadoğu'daki çıkarlarının önünde en önemli engel olarak gördüğü bu iki ülke, 2005 yılı boyunca aralarında iş birliğini geliştirerek söz konusu bu iki güce karşı ortak bir tutum geliştirmemenin yollarını aramışlardır. Bu bağlamda her iki ülkenin İsrail politikası paralellik arz ederken, yıl içinde ABD'nin yapmış olduğu baskı politikaları giderek artması dolayısıyla da söz konusu iki ülke aynı kaderi paylaşmışlardır. Suriye ve İran ABD'nin baskılarını AB ile ilişkilerini geliştirerek hafifletmeye çalışmaları bakımından da yıl içinde benzer politikalar gütmüşlerdir.⁸⁵

Ortadoğu'da ABD'nin İran'a baskısı arttığı durumlarda Suriye rahatlamakta, uluslararası yalnızlık çeken Suriye'ye bölgesel bir ittifak şansı doğurmaktadır. Bu bağlamda 16 Şubat'ta Hariri suikastının ardından bir araya gelen İran Cumhurbaşkanı Yardımcısı Muhammed Rıza Arif ve Suriye başbakanı Naci Otri, tehditlere karşı ortak hareket edeceklerini açıklamışlardır⁸⁶. Rıza Arif tehditlere karşı koymasa Suriye'ye her türlü desteğe hazır olduklarını vurgulayarak "suikastla ilgili olarak kardeşlerimiz özel bir tehditle karşı karşıya, umarız bizim tecrübelerimizden yararlanabilirler." açıklamasıyla söz konusu süreçte Şam'ı destekleyeceklerini baştan belirtmiştir. İran'ın desteğine Esad, İran Cumhurbaşkanı seçiminin hemen ardından 7 Ağustos'ta yeni Cumhurbaşkanı Ahmedinecad'ı ilk ziyaret eden devlet başkanı olarak karşılık vermiştir. Esad, ziyaretinde Irak'ın son durumu, Filistin meselesi ve bölgesel problemlerin görüşüldüğünü belirtmiş ve İran'ı ziyaret etmesinin iki ülkenin ilişkilerinin güçlendirilmesi ve dış baskılara karşı ortak hareket etme kararlılığının vurgulanması bakımından önemli olduğuna dikkat çekmiştir. İran, Hariri suikastının getirmiş olduğu süreçte Suriye'nin yanında yer alırken, Suriye'de "Barışçıl amaçlar için kullanılan nükleer enerjiye karşı değiliz."⁸⁷ açıklaması yaparak İran'ın nükleer yolculuğunda yanında yer alacağını işaretini vermiştir.

⁸⁴ "Syria, Iran And The US", **BBC**, February 18, 2005.

⁸⁵ Jonathan Beale, "Twin Challenge For Washington", **BBC**, February 17, 2005.

⁸⁶ "Iran And Syria Talk Alliance, **El-Jazeera**, 16 February 2005.

⁸⁷ "Iran Seeks United Front With Syria", **El-Jazeera**, 08 August 2005.

Kronoloji Suriye 2005

- 14 Şubat:** Lübnan'ın eski Başbakanı Refik Hariri öldürüldü.
- 24 Şubat:** Suriye Lübnan'daki askerlerinin çekilmesine yönelik iki taraflı bir çalışmanın yapıldığını duyurdu.
- 05 Mart:** Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad Lübnan'daki askerlerin iki aşamalı olarak çekileceğini açıkladı.
- 07 Mart:** Suriye askerleri Lübnan'dan çekilmenin ilk aşaması olan Beka Vadisi'ne konuşlanmaya başladı.
- 13 Nisan:** Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı yoğun tartışmalar arasında Suriye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.
- 26 Nisan:** Suriye ve Lübnanlı askerî üst düzey yetkililerin katılımıyla yapılan bir törenle Suriye'nin Lübnan'daki 29 yıllık askerî varlığı resmen sona erdi.
- 06 Haziran:** Beş yıl aradan sonra Baas Partisi, kongresini yapmış ve kongrede demokratikleşme yönünde tarihi sayılabilecek bazı kararlar alınmıştır.
- 07 Haziran:** Başbakan Yardımcısı Abdülhalim Haddam istifa ederek Suriye'den ayrılarak Fransa'ya gitti.
- 31 Temmuz:** Lübnan'ın yeni Başbakanı Suriye ile ilişkilerini düzeltmek amacıyla Suriye'ye giderek Devlet Başkanı Beşar Esad'la görüştü.
- 07 Ağustos:** Suriye devlet Başkanı Beşar Esad İran'ın yeni seçilen Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinecad'ı ziyaret etti.
- 12 Ekim:** 1980'lerden 2003 yılına kadar Suriye'nin Lübnan'daki istihbarat şefi olan ve 2004 yılında İçişleri Bakanlığı'na getirilen Gazi Kenan intihar etti.
- 20 Ekim:** Hariri Suikastı Soruşturma Komisyonu Başkanı Alman Savcı Detlev Mehlis söz konusu suikastla ilgili ilk Raporunu BM'ye sundu. **31 Ekim:** BM Güvenlik Konseyi, Hariri suikastıyla ilgili raporun bir sonucu olarak Suriye'ye karşı 1636 sayılı kararı alarak Suriye yönetimine bir takım sorumluluklar yükledi.
- 25 Kasım:** Suriye Başbakan Yardımcısı Velid Muallim, Refik Hariri'nin öldürülmesiyle ilgili olarak BM heyetince sorgulanmaları yönünde talep edilen beş Suriyeli yetkilinin sorgulanmasına izin verildiğini açıkladı.